

ELŐSZÓ

Szociológia mérnökhallgatóknak

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen a hetvenes évek elejétől folyik szociológia oktatás. 1984-ben alakult meg az önálló Szociológia Tanszék Farkas János vezetésével. 1998-ban jött létre a Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, ezen belül az önálló Szociológia és Kommunikáció Tanszék S. Nagy Katalin vezetésével. 1985 óta tartunk előadásokat és szemináriumokat (Bevezetés a szociológiába, A társadalomkutatás módszertana, Település- és városszociológia, Az innováció szociológiája).

1996 óta műszaki menedzser, 2001 óta közgazdászhallgatóknak és 2003 óta médiatervező szakosoknak is (az előző tantárgyakon kívül Gazdaságszociológia, Fogyasztói magatartás, Kultúraszociológia, Szervezetszociológia, Játékelmélet a társadalomtudományokban, Technológia és kultúra). Tárgyaink címe is jelzi, hogy szakszociológiákból is széles a kínálatunk.¹

Az átalakuló, új rendszerű felsőoktatáshoz a szociológiának is alkalmazkodnia kell. A mérnöki BSc képzésben oktató szociológia tárgyhoz készült a tanszékünk munkatársai által írott tankönyv – az olvasó ezt tartja kezében. Ez a könyv azon közös meggyőződésünknek alapján íródott, hogy a szociológia 19. század eleji létrejötté óta a mai globalizált világban, globális kultúrában, a modern szellemi életben is kulcsszerepet játszik, és központi helyet foglal el a társadalomtudományok között.

A szociológia a társadalom, a társadalmi tények tudománya, ennek megfelelően erősen kötődik a társadalmi, kulturális, gazdasági és politikai környezethez. A társadalomról szóló tudások és ismeretek összessége a társadalomtudomány, a társadalomelmélet, azon belül a szociológia célja, hogy a társadalmi jelenségekről az egyéni megfigyeléseken túl tudományos érvényességű megállapításokat tegyen. Az ember „bio-szociális” lény, két lételeme van: a bioszféra

¹ Tankönyveink, szöveggyűjteményeink: Farkas János: *Bevezetés a szociológiába mérnökök számára*, Műegyetemi Kiadó, 1990.; S.Nagy Katalin (szerk.) *Művészetszociológia I.-II. kötet* (Szemelvénygyűjtemény), Nemzeti Tankönyvkiadó, 1990.; S.Nagy Katalin: *A látvány, amelyben élünk*, Műegyetemi Kiadó, 1993-1999.; Farkas János: *Bevezetés a környezetszociológiába*, Veszprémi Egyetemi Kiadó, 1994.; Farkas János: *A technikasociológia alapjai*. Műegyetemi Kiadó, 1995.; Csizmady Adrienne: *Település-és városszociológia*, Műegyetemi Kiadó, 1998.; Csizmady Adrienne – Husz Ildikó: (szerk.) *Település- és városszociológia* Szöveggyűjtemény, Gondolat Kiadó, 2004.; Mészáros József.: *Játékelmélet*, Gondolat Kiadó, 2004.; Janky Béla–Králik Miklós–Sipos László: *A fogyasztás társadalmi beágyazottsága*, Műegyetemi Kiadó, 2005.; Hamp Gábor–Horányi Özséb: *Szöveggyűjtemény a társadalmi kommunikáció tanulmányozásához*, Műegyetemi Kiadó, 2005.

és a szocioszféra, azaz a társadalom, legyen az akár egy családi közösség vagy a mai „globális falu”. A szociológia emberképe szerint az egyén tevékenységében, viselkedésében a szocializáció folyamatában elsajátított normákhoz és értékekhez alkalmazkodik. Minden társadalomban vannak uralkodó, a többség által elfogadott kulturális elemek, értékek, tudások, normák, de a 20. században, a modern társadalmak kialakulásával megnő a kulturális sokszínűség mértéke. A hagyományos társadalmi csoportszerkezet felbomlása újfajta társadalmi egyenlőségek egész sorozatához vezetett, szoros összefüggésben a térbeli egyenlőségekkel (Basil Bernstein, Gerhardt Lenski, Robert Erikson és John J. Goldthorpe, Ferge Zsuzsa rétegződésmo­delljei). A társadalomkutatás kísérlet arra, hogy értelmet adjunk a bennünket körülvevő társadalmi életnek. A társadalomismeret terén is folytatódik az új tudományterületek kialakulása, nem csak a természettudományok világában.

A szociológia kezdeti korszakaiban a társadalmi valóságot és a változásokat leíró elméletek megalkotására törekedett (Karl Max, Emile Durkheim, Max Weber), az utóbbi évtizedekben a hangsúly áthelyeződött a részterületek tanulmányozására, részelméletek megalkotására (Robert Merton, Jürgen Habermas, Pierre Bourdieu, Talcott Parsons, Niklas Luhmann), nagymérvű specializáció ment végbe. Erősen épít az empiriára, nagyszámú tények, megfigyelések gyűjtésére, az ezekből matematikai formulákkal is levonható következtetésekre és a jelenségek minőségi leírására.

A szociológia kezdettől foglalkozik a virtuális tér problémájával (mely egyesek szerint az irodalmi szalonok nyilvánosságából fejlődött ki a 19. sz. elején). Napjainkban az informatika, a távközlés és a média iparágai közti konvergencia olyan társadalmi változásokat okoz, hogy külön fejezetet szántunk a hálózati kommunikáció, az új média, a digitális kultúra kérdéseinek.

Kötetünk átfogó társadalomképet kíván nyújtani, amely alapján értelmezhető a főbb elméleti, metodológiai, módszertani irányzatok, megközelítési módok. Törekedtünk, hogy az elméleteket, eszméket konkrét fogalmakkal illusztráljuk. Szerkesztőként azt az elvet tartom szem előtt, hogy tankönyvünk a szociológia történetiségéhez, ugyanakkor a késő modern társadalmakhoz, a jelenkori kultúra pluralizmusához is a lehető leghűségesebb legyen, miközben kifejezze a mérnökhallgatóknak azt a társadalmi kontextust, amelyben a műszaki és a társadalomtudományok együttesen léteznek.

„Ha jól tanítják, nincs a szociológiánál élvezetesebb, felvillanyozóbb és érdekfeszítőbb egyetemi tantárgy.”²

S. Nagy Katalin

² Giddens, Anthony: *Szociológia*, Bp. Osiris Kiadó, 2000. 35.